

УДК 658.14:65.012.8

DOI: <https://doi.org/10.37734/2409-6873-2021-2-3>

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ АДАПТИВНО-ОРІЄНТОВАНОЇ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВА

О. Б. ПОЛІЩУК

викладач,

Заклад вищої освіти «Університет Короля Данила»

Анотація. Мета статті полягає у дослідженні сутності понять «адаптація» та «адаптивність» як основи формування теоретичних основ створення адаптивно-орієнтованої системи управління економічною безпекою підприємства. **Методика дослідження.** Досягнення поставленої у статті мети здійснено за допомогою таких методів дослідження: індукції та дедукції, порівняння і систематизації, синтезу й аналізу, морфологічного аналізу, графічного, абстрактно-логічного. **Результати.** Шляхом узагальнення та ретельного вивчення наукового доробку виділено низку ключових підходів до трактування понять «адаптація» та «адаптивність», що дало змогу представити власне визначення з позиції забезпечення безпеки соціально-економічної системи. Обґрунтовано сутність терміна «адаптивно-орієнтована система управління економічною безпекою підприємства» із доведенням необхідності внесення змін у процес забезпечення безпеки на українських підприємствах. **Практична значущість результатів.** Застосування на практиці сформованих теоретичних основ сприятиме удосконаленню діючих систем управління економічною безпекою із відповідною стабілізацією у функціонуванні підприємств.

Ключові слова: безпека, економічна безпека, загроза, адаптація, адаптивність, система управління.

Постановка проблеми. Критично високий рівень невизначеності умов функціонування для українських підприємств, що став наслідком подальших трансформаційних змін у національній економіці та обмежень у діяльності суб'єктів господарювання, які застосовані державою для стримування темпів поширення новітньої пандемії, викликаної Covid-19, актуалізував важливість удосконалення процесу забезпечення безпеки бізнесу. Неможливість протидії усім загрозам в межах окремого підприємства вимагає розгляду формування системи управління економічною безпекою із застосуванням адаптаційно-орієнтованого підходу, який потребує попереднього теоретичного обґрунтування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми адаптації та адаптивності соціально-економічних систем розглядаються у публікаціях таких науковців, як Г. Ауберт (H. Aubert) [11], С. Девис [5], А. Кайгородцев [4], Г. Козаченко [2], С. Кудлаєнко [3], Т. Ластаєв [4], О. Ляшенко [2], К. Мейєр [5], І. Отенко [6], В. Пономарев [2], А. Штангрет [8], В. Ячменєва [10] та ін. Дослідженню адаптивно-орієнтованого управління приділили увагу Я. Юхман [9] та Л. Герасименко [1]. Поруч із вагомністю здобутків зазначених науковців залишаються недостатньо дослідженими питання удосконалення управління економічною безпекою підприємств, зокрема в частині посилення гнучкості у відповідь на негативний вплив внутрішніх та зовнішніх загроз.

Формування цілей статті. Мета статті полягає в дослідженні сутності понять «адаптація» та «адаптивність» як основи формування теоретичних основ створення адаптивно-орієнтованої системи управління економічною безпекою підприємства.

Вклад основного матеріалу дослідження. Дослідження діяльності суб'єктів господарювання в Україні та узагальнення наукового доробку дали змогу сформулювати власне розуміння процесу забезпечення безпеки бізнесу та обґрунтувати пріоритетність формування системи управління економічною безпекою

підприємства, яка повинна бути орієнтованою на здійснення комплексу заходів суб'єктами безпеки стосовно об'єктів, що передбачають протидію/адаптацію до впливу зовнішніх та внутрішніх факторів, які можуть спричинити виникнення викликів, ризиків і загроз, із метою досягнення корпоративних інтересів [7, с. 47].

У цьому визначенні нами акцентовано увагу на кількох важливих моментах:

– окреслено два варіанти реагування на зовнішні та внутрішні фактори, які можуть порушити стан рівноваги підприємства, тобто протидія або адаптація;

– ретельний розгляд суті виклику, ризику та загрози дозволив розглянути саме загрозу як ту, що може спричинити збільшення рівня небезпеки, а відтак потребує протидії або ж адаптації. Виклик вказує на зміну умов функціонування підприємства. Лише негативний результат реалізації ризику спричиняє виникнення загрози, протидіяти чому можна шляхом удосконалення інформаційно-аналітичного забезпечення;

– сформований перелік ключових загроз для промислових підприємств дозволив виявити, що стосовно частини їх актуальним є розроблення ліквідаційних заходів, а щодо інших – адаптація.

Викладене вище доводить важливість розгляду теоретичних основ формування адаптивно-орієнтованої системи управління економічною безпекою підприємства, що потребує дослідження суті відповідних базових понять, як то «адаптація» та «адаптивність».

Термін «адаптація» сьогодні можна вважати міждисциплінарним внаслідок його активного застосування у всіх сферах діяльності людини, але його початкове значення формувалося ще у другій половині XIX століття та було пов'язано із біологією та фізіологією. В основі зазначеного терміна лежить пізньолатинське слово *adaptation*, тобто пристосування, прилаштування. Вперше його застосував у 1865 році Г. Ауберт, розуміючи під ним «зміну чутливості аналізаторів під впливом пристосування органів чуттів до діючих подразників» [11, с. 45]. Сьогодні кожна сфера

застосування додає певні відмінності в тлумаченні адаптації, але спільною залишається орієнтація на пристосування до змін, які мають місце у зовнішньому й внутрішньому середовищі певної системи.

Перш ніж перейти до розгляду сутності адаптації, що максимально наближено до процесу забезпечення безпеки, вважаємо за доцільне приділити увагу базовим моментам, які формують загальне уявлення про природу цієї категорії. Так, доречним буде цитування визначення А. Георгієвського, в якому він із загальнофілософської позиції визначає адаптацію як «форму відображення системами впливу зовнішнього та внутрішнього середовища, яка передбачає встановлення з ним динамічної рівноваги та стійкості» [3, с. 173]. На нашу думку, в цьому визначенні чітко підкреслюється, що: адаптація повинна здійснюватися як реакція на зміну не лише зовнішнього середовища, але й внутрішнього, що суттєво розширює поле моніторингу та застосування адаптаційних процедур; по-друге, адаптація передбачає досягнення й підтримання динамічної рівноваги у взаємодії між суб'єктами зовнішнього й внутрішнього середовища, що є основою стійкості функціонування, а відтак забезпечення безпеки на необхідному рівні; по-третє, йдеться про формування основи для збереження цілісності системи та її розвитку. Усі ці аспекти ще раз доводять необхідність приділення уваги суб'єктами безпеки проблематиці застосування адаптаційних процедур. Щодо самого механізму адаптації, то доречним буде цитування думки Дж. Ерроу, згідно з якою «якщо ми зрозуміємо, як вбудована адаптація в біологічні системи, а потім розширимо ці знання до загальної теорії еволюції, то зможемо ефективно докласти цю теорію до безлічі складних систем, зокрема й до бізнесу» [5, с. 220]. Така позиція покликана показати, що адаптація характерна для будь-яких систем, а відтак можливим є застосування їхнього досвіду. Поруч із цим результативність адаптації значною мірою залежить від специфіки сфери застосування, що й підштовхує до подальшого ретельного розгляду сфери забезпечення безпеки.

Серед науковців суттєво більшу групу становлять прихильники адаптації як процесу. Для прикладу, Т. Ластаєв та А. Кайгородцев адаптацію визначають як «процес цілеспрямованої зміни параметрів, структур і властивостей системи у відповідь на дії зовнішніх та внутрішніх чинників для забезпечення ефективного функціонування системи і її елементів» [4, с. 11]. В інших визначеннях також підкреслюються особливості адаптації саме як процесу: постійність (динамічність середовища функціонування вимагає систематичного відстеження й здійснення змін) [8]; цілеспрямованість (зміни параметрів системи повинні відповідати динаміці зовнішніх й внутрішніх факторів); соціалізація (формування підтримки змінам зі сторони працівників); комплексність (внесення не поодиноких змін, а розроблення програми, що стосуються усієї системи та її елементів).

Як окремий підхід нами виділено доробок безпекознавців. Перш за все заслуговує на увагу позиція Г. Козаченко, яка обґрунтовує адаптацію як «внесення змін у діяльність підприємства з метою забезпечення економічної безпеки за допомогою підвищення ефективності використання ресурсів, забезпечення балансу інтересів з суб'єктами зовнішнього середовища, зміцнення або

збереження його ринкових позицій для забезпечення конкурентоспроможності продукції» [2, с. 54]. Безперечно, що з позиції подальшого формування теоретичних основ побудови адаптивно-орієнтованої СУЕБП це визначення можна вважати прийнятним. Поруч із цим наша позиція полягає в його доповненні такими моментами: забезпечення балансу не лише інтересів із зовнішніми суб'єктами, але й узгодження інтересів внутрішніх суб'єктів для зменшення загрози корпоративних конфліктів; внесення змін із метою пристосування до дії зовнішніх та внутрішніх факторів; для продовження функціонування й розвитку; підконтрольність пристосування. Останній момент заслуговує на роз'яснення, оскільки традиційно вважається, що адаптація – це цілеспрямований процес. Водночас не можна відкидати й той факт, що система загалом або ж її окремі складові частини можуть змінюватися самовільно під впливом зовнішніх і внутрішніх факторів. Цей аргумент особливо актуальний, коли йдеться про людські ресурси. Інший аспект цієї ж проблеми – недостатній контроль за адаптацією, що спричиняє відхилення від попередньо розробленої програми, результат чого не дозволяє досягнути поставлених цілей. Відтак, на нашу думку, коректно говорити про підконтрольність адаптації як процесу, що можна досягнути шляхом формування відповідного механізму.

Підводячи проміжні підсумки, можна стверджувати, що формування адаптивно-орієнтованої системи управління економічною безпекою підприємства завдяки використанню параметрів адаптації як процесу може забезпечити досягнення й підтримання необхідного рівня безпеки при невизначеності у зміні внутрішнього й зовнішнього середовища функціонування. У нашому трактуванні адаптація – це підконтрольний процес внесення змін у діяльність підприємства з метою пристосування до дії зовнішніх та внутрішніх факторів для досягнення балансу інтересів суб'єктів зовнішнього та внутрішнього середовища як основи продовження функціонування й розвитку.

Поруч із поняттям «адаптація» в наукових публікаціях активно застосовується й інший термін – «адаптивність», під яким в найзагальнішому розуміють здатність системи змінюватися, пристосовуватися, адаптуватися. Тобто акцент стоїть не на потребі змін, а на наявності можливостей і усвідомленні необхідності їх здійснення. Це загальноприйняте розуміння в наукових публікаціях знайшло дещо відмінну інтерпретацію відповідно до сфери застосування згаданого терміна.

Серед економістів сформовано кілька підходів до розуміння адаптивності. Перший передбачає розгляд цього поняття як характеристики, що притаманна системі за аналогією із будь-яким організмом. Так, В. Ячменьова трактує адаптивність як «характеристику діяльності підприємства, здібність (властивість економічної системи) його до самозбереження, пристосування, структурної перебудови, перетворення, пристосування в умовах нестабільності» [10, с. 350]. У цьому підході акцент стоїть на спроможності здійснення змін як відповідь на невизначеність задля самозбереження й продовження існування. З позиції забезпечення безпеки такий акцент є актуальним і лежить в основі завдань, які стоять перед суб'єктами безпеки, тобто збереження бізнесу і створення умов для розвитку.

Другий підхід нами виділений через чітку орієнтацію на здатність пристосування до змін зовнішнього середовища. Т. Ластаєв та А. Кайгородцев сформуливали визначення адаптивності як «властивість системи, що визначає її здатність успішно пристосуватися до умов зовнішнього середовища, що змінюється» [4, с. 11]. На нашу думку, не досить правильною є орієнтація виключно на зовнішнє середовище, що як обмежує поле для виявлення змін, які потребують реакції, так і залишає без відповіді внутрішні виклики, що можуть спровокувати виникнення відповідних загроз.

Третій підхід передбачає трактування адаптивності як інтегральної характеристики системи. Ця позиція доволі чітко висвітлена у публікації І. Оттенко, яка доводить, що адаптивність «окреслює ступінь пристосування до змін у зовнішньому та внутрішньому середовищі підприємства і є інтегральною характеристикою економічної системи» [6, с. 37]. Авторка також наголошує, що адаптивність пов'язана із властивостями системи, зокрема такими, як стійкість, стабільність, гнучкість, маневреність, життєздатність, що в сукупності й сприяє здійсненню змін у відповідь на внутрішні й зовнішні виклики.

Підводячи підсумки, вважаємо, що адаптивність, з позиції забезпечення безпеки доцільно трактувати як здатність підприємства пристосовуватися до нестабільності у функціонуванні шляхом перебудови внутрішніх процесів та порядку взаємодії із зовнішніми суб'єктами безпеки на основі реалізації програми адаптації та сформованого ресурсного забезпечення. Запропоноване визначення відрізняється від охарактеризованих вище підходів кількома моментами: по-перше, підкреслений взаємозв'язок між адаптацією та адап-

тивністю, оскільки йдеться про реалізацію відповідної програми; по-друге, акцентовано на важливості попереднього формування ресурсного забезпечення, тобто фінансового, матеріального, кадрового та інформаційного, що є свідченням здатності, тобто спроможності здійснити зміни.

Для формування власного трактування й теоретичних основ створення адаптивно-орієнтованої системи управління економічною безпекою підприємства нами був ретельно вивчений науковий доробок і виявлено, що суміжні за тематикою дослідження проводилися кількома дослідниками. Так, вважаємо за доцільне виділити позицію Я. Юхман, яка розглядає адаптивно-орієнтовану систему управління підприємством на засадах інновітунгу [9, с. 108]. Погоджуючись із основними моментами, можна підкреслити не лише складність самого формулювання авторської думки, але й орієнтацію на інноваційну діяльність, що складно застосувати стосовно поставленого у цьому дослідженні завдання. На протипагу позиції Я. Юхман, публікація Л. Герасименко викликає більшу зацікавленість, оскільки авторка формує власне трактування терміна «адаптивно-орієнтована система управління економічною безпекою підприємства» як «цілеспрямоване поєднання елементів, що, перебуваючи у складі керуючої та керованої підсистем, здатне своєчасно реагувати на зміну зовнішнього і внутрішнього середовища шляхом реалізації функцій управління для досягнення й підтримання необхідного рівня безпеки як умови існування та розвитку системи» [1]. Авторка, взявши за основу системний підхід, конкретизує адаптивно-орієнтоване управління як таке, що передбачає реагування на зміни у зовнішньому та внутрішньому

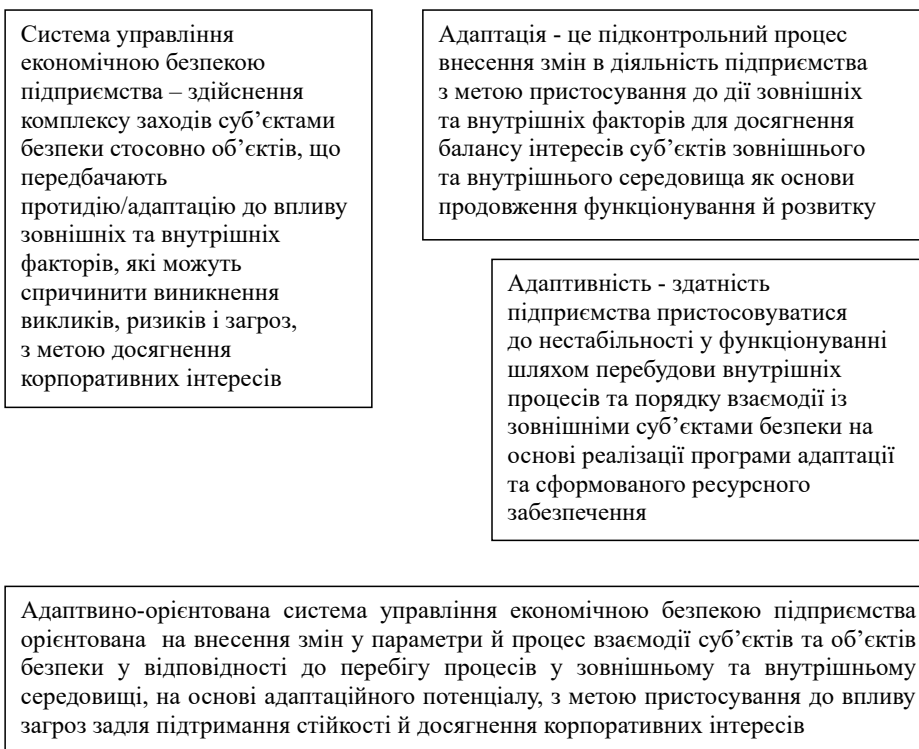

Рис. 1. Категоріальний силіогізм адаптивно-орієнтованої системи управління економічною безпекою підприємства

Джерело: сформовано автором

середовищі. На нашу думку, недостатньою мірою конкретизовано відмінності такого типу управління, адже загалом управління економічною безпекою підприємства повинно адекватно реагувати на фактори, що можуть спричинити зміну рівня безпеки. Поруч із цим вважаємо, що доробок Я. Юхман та Л. Герасименко є цінним і заслуговує на увагу.

Під час формування власного визначення терміна «адаптивно-орієнтована система управління економічною безпекою підприємства» нами взято до уваги обґрунтовані позиції щодо термінів «адаптація» й «адаптивність», а результат представлено у графічному вигляді на рис. 1.

Для уточнення авторської позиції наголосимо на кількох моментах:

– у визначенні підкреслюється той момент, що адаптивно-орієнтована система передбачає зміни взаємодії суб'єктів безпеки із об'єктами, що значно ширше у порівнянні із коригуванням керуючого впливу. Зазначене здійснюється за рахунок посилення зворотного зв'язку та більш активного залучення працівників підприємства як об'єктів безпеки до адаптаційних процедур;

– наголошується на зміні параметрів складових частин системи, тобто адаптація стосується не лише об'єктів безпеки, але й суб'єктів шляхом удосконалення принципів й методів досягнення цілей, підвищення кваліфікаційного рівня, набуття нових знань, досвіду тощо.

Висновки з проведеного дослідження. Отримані результати є логічним продовженням авторського трактування процесу забезпечення безпеки українських підприємств в умовах високої невизначеності, що вимагає від підприємства підтримання стійкості за рахунок протидії окремим загрозам і здійснення адаптації щодо інших. Сформоване трактування терміна «адаптивно-орієнтована система управління економічною безпекою підприємства» створює необхідну теоретичну основу для подальшого удосконалення процесу забезпечення безпеки українських підприємств попри високу агресивність зовнішнього середовища та динамізм внутрішньогосподарських процесів. У подальших дослідженнях доцільно зосередити увагу на окресленні змісту адаптаційного потенціалу та розробленні механізму формування системи управління економічною безпекою підприємства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Герасименко Л. В. Формування системи адаптивно-орієнтованого управління економічною безпекою підприємства. *Ефективна економіка*. 2021. № 4. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8793> (дата звернення: 09.10.2021).
2. Козаченко А. В., Пономарев В. П., Ляшенко А. Н. Экономическая безопасность предприятия: сущность и механизм обеспечения: монография. Киев : Либра, 2003. 280 с.
3. Кудлаєнко С. В. Теоретичні основи поняття «адаптація підприємств». *Вісник Хмельницького національного університету*. 2009. № 5. С. 172–174.
4. Ластаєв Т. Т., Кайгородцев А. А. Механизм агропромышленной интеграции. *Вестник КАССУ*. 2006. № 4. С. 10–12.
5. Мейер К., Девис С. Живая организация: Компания как живой организм: Грядущая конвергенция информатики, нанотехнологии, биологии и бизнеса. Москва : Добрая книга, 2007. 368 с.
6. Отенко І. П. Методологічні аспекти управління адаптивністю підприємства. *Наукові праці ДонНТУ. Серія економічна*. 2008. № 33–1. С. 35–39.
7. Поліщук О. Б. Економічна безпека підприємства: генеза та сучасні функціональні цілі. *Причорноморські економічні студії*. 2021. № 67. С. 44–48.
8. Штангрет А. М., Караїм М. М., Штангрет І. А. Стратегічне управління економічною безпекою підприємства. *Приазовський економічний вісник*. 2019. № 6(17). URL : <http://pev.kpu.zp.ua/vyпуск-5> (дата звернення: 09.10.2021).
9. Юхман Я. В. Адаптивно-орієнтована система управління підприємствами на засадах інновіту: структурно-декомпозиційний аналіз. *Вісник КНУТД*. 2020. № 4(149). С. 101–111.
10. Ячменьева В. М. Идентификация стойкости деятельности промышленных предприятий: монография. Симферополь : Доля, 2010. 350 с.
11. Aubert H. *Physiologie der Netzhout*. Breslau, 1865. 113 p.

REFERENCES

1. Herasymenko, L.V. (2021). Formuvannia systemy adaptyvno-orientovanoho upravlinnia ekonomichnoiu bezpekoiu pidpriemstva [Formation of a system of adaptive-oriented management of economic security of the enterprise]. *Efektivna ekonomika – Efficient economy*, no. 4. Retrieved from <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8793>. (accessed 09 October 2021) [in Ukrainian].
2. Kozachenko, A.V., Ponomarev, V.P., & Lyashenko A.N. (2003). *Ekonomicheskaya bezopasnost predpriyatiya: suschnost i mehanizm obespecheniya* [Economic security of the enterprise: the essence and mechanism of ensuring]. Kiev: Libra [in Russian].
3. Kudlaienko, S.V. (2009). Teoretychni osnovy poniattia «adaptatsiia pidpriyemstv» [Theoretical foundations of the concept of "adaptation of enterprises"]. *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu – Bulletin of Khmelnytsky National University*, no. 5, pp. 172–174 [in Ukrainian].
4. Lastaev, T.T., & Kaygorodtsev, A.A. (2006). *Mehanizm agropromyshlennoy integratsii* [Agro-industrial integration mechanism]. *Vestnik KASSU – KASSU Bulletin*, no. 4, pp. 10–12 [in Russian].
5. Meyer, K., & Devis, S. (2007). *Zhivaya organizatsiya: Kompaniya kak zhivoy organizm: Gryaduschaya konvergentsiya informatiki, nanotehnologii, biologii i biznesa* [Living Organization: The Company as a Living Organism: The Coming Convergence of Informatics, Nanotechnology, Biology and Business]. Moscow: Dobraia kniga [in Russian].
6. Otenko, I.P. (2008). *Metodolohichni aspekty upravlinnia adaptyvniosti pidpriemstva* [Methodological aspects of enterprise adaptability management]. *Naukovi pratsi DonNTU. Serii ekonomichna – Scientific works of DonNTU*. The series is economic, no. 33–1, pp. 35–39 [in Ukrainian].
7. Polishchuk, O.B. (2021). *Ekonomichna bezpeka pidpriemstva: geneza ta suchasni funktsionalni tsili* [Economic security of the enterprise: genesis and modern functional goals]. *Prychornomorski ekonomichni studii – Black Sea Economic Studies*, no. 67, pp. 44–48 [in Ukrainian].

8. Shtanhret, A.M., Karaim, M.M., & Shtanhret, I.A. (2019) Stratehichne upravlinnia ekonomichnoiu bezpekoiu pidpriemstva [Strategic management of economic security of the enterprise]. *Pryazovskiy ekonomichnyi visnyk – Priazovsky Economic Bulletin*, no. 6(17). Retrieved from: <http://pev.kpu.zp.ua/vypusk-5> (accessed 09 October 2021) [in Ukrainian].
9. Yukhman, Ya.V. (2020). Adaptivno-orijentovana systema upravlinnia pidpriemstvamy na zasadakh innovinhu: strukturno-dekompozitsiyni analiz [Adaptive-oriented enterprise management system based on innovation: structural-decomposition analysis]. *Visnyk KNUTD – Bulletin of KNUTD*, no. 4(149), pp. 101–111. [in Ukrainian].
10. Yachmenova, V.M. (2010). *Identyfikatsiia stiiokosti diialnosti promyslovykh pidpriemstv* [Identification of sustainability of industrial enterprises]. Simferopol: Dolia [in Ukrainian].
11. Aubert, H. (1865). *Physiologie der Netzhout*. Breslau, 1865.

О. Б. Полищук, Учреждение высшего образования «Университет Короля Данила». *Теоретические основы формирования адаптивно-ориентированной системы управления экономической безопасностью предприятия.*

Аннотация. Цель статьи заключается в исследовании сущности понятий «адаптация» и «адаптивность» как основы формирования теоретических основ создания адаптивно-ориентированной системы управления экономической безопасностью предприятия. **Методика исследования.** Достижение поставленной в статье цели осуществлено с помощью таких методов исследования: индукции и дедукции, сравнения и систематизации, синтеза и анализа, морфологического анализа, графического, абстрактно-логического. **Результаты.** Путем обобщения и тщательного изучения научного вклада выделен ряд ключевых подходов к трактовке понятий «адаптация» и «адаптивность», что позволило представить собственное определение с позиции обеспечения безопасности социально-экономической системы. Обоснована сущность термина «адаптивно-ориентированная система управления экономической безопасностью предприятия» с доведением необходимости внесения изменений в процесс обеспечения безопасности на украинских предприятиях. **Практическая значимость результатов.** Применение на практике сложившихся теоретических основ будет способствовать совершенствованию действующих систем управления экономической безопасностью с соответствующей стабилизацией в функционировании предприятий.

Ключевые слова: безопасность, экономическая безопасность, угроза, адаптация, адаптивность, система управления.

Olesia Polischuk, Higher Educational Institution "King Danylo University". *Theoretical bases of formation of adaptively-oriented system of management of economic safety of the enterprise.*

Annotation. The purpose of the article is to study the essence of the concepts of "adaptation" and "adaptability" as the basis for the formation of the theoretical foundations for the creation of adaptive-oriented management system of economic security of the enterprise. **Research methodology.** Achieving the goal set in the article is carried out using the following research methods: induction and deduction, comparison and systematization – in the study of the essential characteristics of the terms "adaptation" and "adaptability"; synthesis and analysis – to substantiate the feasibility of applying an adaptive-oriented approach in the process of ensuring the security of the socio-economic system; morphological analysis – to substantiate the meaning of the term "adaptive-oriented management system of economic security of the enterprise", in particular in terms of the need to adapt to the impact of individual threats through adaptation; graphic – for a visual presentation of theoretical and methodological material; abstract-logical – for theoretical generalizations and conclusions of the study. **Results.** Through generalization and careful study of scientific achievements, a number of key approaches to the interpretation of the concepts of "adaptation" and "adaptability" have been identified, which allowed to present our own definition from the standpoint of ensuring the security of the socio-economic system. Adaptation is proposed to mean the controlled process of making changes in the activities of the enterprise in order to adapt to external and internal factors to achieve a balance of interests of the external and internal environment as a basis for continued operation and development. Adaptability is defined as the ability of an enterprise to adapt to instability in functioning by restructuring internal processes and the order of interaction with external security actors based on the implementation of the adaptation program and the formed resource provision. The essence of the term "adaptive-oriented management system of economic security of the enterprise" is substantiated as one that focuses on changes in the parameters and process of interaction of subjects and objects of security in accordance with the processes in external and internal environment, based on adaptive potential, in order to adapt to the impact of threats in order to maintain sustainability and achieve corporate interests. **The practical significance of the results.** Application in practice of the formed theoretical bases will promote improvement of operating systems of management of economic safety with the corresponding stabilization in functioning of the enterprises.

Key words: security, economic security, threat, adaptation, adaptability, management system.